

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Totivs Theologiae S. Thomae Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Tertium

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romae, 1619

De ieiunio, quod est actus abstinenti[a]e. Quæstio 147.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38803

etiam propter necessitatem ciborum, quibus homo indiget ad vitæ conseruationem, quam maximè homo desiderat. Et idè abstinencia est specialis virtus.

Ad primum ergo dicendum, quòd virtutes oportet esse connexas, vt supra * dictum est. Et idè vna virtus adiuuatur, & commendatur ex alia, sicut iusticia ex fortitudine. Et per hunc etiam modum virtus abstinencia commendatur ex alijs virtutibus.

I. 2. q. 65
art. 1.

Ad secundum dicendum, quòd per abstinenciam corpus castigatur non solum contra illecebras luxuria, sed etiam contra illecebras gula: quia dum homo abstinet, magis redditur fortis ad impugnationes gula vincendas, quæ tanto fortiores sunt, quanto magis homo eis cedit. Et tamen non prohibetur per hoc abstinenciam esse specialem virtutem, quòd ad castitatem valet: quia vna virtus ad aliam iuuat.

Ad tertium dicendum, quòd vsus vestimentorum est introductus ab arte: vsus autem ciborum à natura. Et idè magis debet esse virtus specialis circa moderationem ciborum, quàm circa moderationem vestimentorum.

QVÆST. CXLVII.

De Ieiunio, in octo articulos diuisa.

Deinde considerandum est de ieiunio.

- ¶ Et circa hoc querantur octo.
- ¶ Primo, vtrum ieiunium sit actus virtutis?
- ¶ Secundo, cuius virtutis sit actus.
- ¶ Tertio, vtrum cadat sub præcepto?
- ¶ Quarto, vtrum aliqui excusentur ab obseruatione huius præcepti?
- ¶ Quinto, de tempore ieiunij.
- ¶ Sexto, vtrum semel comedere requiratur ad ieiunium?
- ¶ Septimo, de hora comestionis ieiunantium.
- ¶ Octauo, de cibis, à quibus debent abstinere.

706

*su. 9. 146
a. 1. Et 4-
d. 15. q. 3
a. 1. q. 2.*

Vtrum ieiunium sit actus virtutis?

AD primum sic proceditur. Videtur, quod ieiunium non sit actus virtutis. Omnis enim actus virtutis Deo est acceptus. Sed ieiunium non semper est Deo acceptum, secundum illud Isaia quinquagesimo octavo, Quare ieiunauimus, & non aspexisti? Ergo ieiunium non est actus virtutis.

¶ 2 Præterea, Nullus actus virtutis recedit à medio virtutis. Sed ieiunium recedit à medio virtutis, quod quidem in virtute abstinentiæ accipitur secundum hoc, vt subueniatur necessitati naturæ, cui per ieiunium aliquid subtrahitur: alioquin non ieiunantes non haberent virtutem abstinentiæ. Ergo ieiunium non est actus virtutis.

¶ 3 Præterea, Id quod communiter omnibus conuenit & bonis & malis, non est actus virtutis. Sed ieiunium est huiusmodi. Quilibet enim antequam comedat, ieiunus est. Ergo ieiunium non est actus virtutis.

SED contra est, quod connumeratur alijs virtutum actibus, secundum ad Cor. 6. vbi Apostolus dicit, in ieiunijs, in scientia, in castitate, &c.

RESPONDEO dicendum, quod ex hoc aliquis actus est virtuosus, quod per rationem ordinatur ad aliquod bonum honestum. Hoc autem conuenit ieiunio. Assumitur enim ieiunium principaliter ad tria. Primò quidem, ad concupiscentias carnis reprimendas. Vnde Apostolus dicit in auctoritate inducta, In ieiunijs, in castitate: quia per ieiunia castitas conseruatur. Vt enim Hieron. dicit, Sine Cerere Baccho friget Venus; id est, per abstinentiam cibi potus tepescit luxuria. Secundò, assumitur ad hoc, quod mens liberius eleuetur ad sublimia contemplanda. Vnde dicitur Daniel. 10. quod post ieiunium trium hebdomadarum, reuelationem accepit à Deo. Tertio, ad satisfaciendum pro peccatis. Vnde dicitur Ierem. 3.

*in argu.
Sed con-
tra.
l. 2. contra
Iovin. in
fr. 3. in
superido a
prin. 2. 3.*

2. Convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, &c.

nio, & fletu, & planctu. Et hoc est quod Aug. * dicit in quodam sermone de oratione, & ieiunio: Ieiunium purgat animam, mentem subleuat, propriam carnem spiritui subijcit, cor facit contritum, & humilitatum, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis verum lumen accendit. Vnde patet quod ieiunium est actus virtutis.

Ad primum ergo dicendum, quod contingit quod aliquis actus qui ex genere suo est virtuosus, ex aliis circumstantiis adiunctis reddatur vitiosus. Vnde ibidem dicitur, Ecce in diebus ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra. Et paulo post subditur, Ad lites, & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiæ. Quod exponens Greg. in Pastoralis * dicit, Voluntas ad læticiam pertinet, pugnus ad iram. Incassum ergo per abstinentiam caro atterritur, si inordinatis motibus, dimissa mens vitij dissipatur. Et Aug. in prædicto sermone dicit *, quod ieiunium verbositatem non amat, diuitias superfluitatem iudicat, superbiam spernit, humilitatem commendat, præstat homini seipsum intelligere quod est infirmum, & fragile.

Ad secundum dicendum, quod medium virtutis non accipitur secundum quantitatem, sed secundum rationem rectam, vt dicitur in secundo * Ethicorum. Ratio autem iudicat, quod propter aliquam specialem causam aliquis homo minus sumat de cibo, quam sibi competeret secundum statum communem: sicut propter infirmitatem vitandam, aut ad aliqua opera corporalia expeditius agenda. Et multo magis ratio recta hoc ordinat ad spiritualia mala vitanda, & bona prosequenda. Non tamen ratio recta tantum de cibo subtrahit, vt natura conseruari non possit: quia vt Hieron. * dicit, Non differt virum magno, vel paruo tempore te interimas: quia de rapina holocaustum offert, qui vel ciborum nimia egellate, vel manducandi, vel somni penuria immoderate corpus affigit. Similiter etiam ratio recta non tantum de cibo subtrahit, vt homo reddatur impotens ad debita opera per-

in serm. 230. de tē pore cir. prin. 10

p. 3 c. 20. parum in med.

* in ser. 230. de tē por. a pr. 10. 10.

c. 6. 10. 3.

Refertur de conse. d. 5. c. Nā medicari ser.

Refertur loco runc dicitur. peragenda. Vnde dicit Hier. * quod rationabilis homo dignitatem amittit, qui ieiunium charitati, vel vigiliis sensus integritati præfert.

Ad tertium dicendum, quod ieiunium nature, quo quis dicitur ieiunus antequam comedat, consistit in pura negatione: vnde non potest poni actus virtutis; sed solum illud ieiunium, quo quis ex rationabili proposito à cibus aliquo modo abstinet. Vnde primum dicitur ieiunium ieiuni: secundum verò ieiunium ieiunantis, quasi ex proposito aliquid agentis.

ARTIC. II.

Vtrum ieiunium sit actus abstinentie?

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod ieiunium non sit actus abstinentie. Quia super illud Math. 17. Hoc genus demoniorum, &c. dicit Hieronymus. * Ieiunium est non solum ab escis, sed à concupiscentiis abstinere. Sed hoc pertinet ad omnem virtutem. Ergo ieiunium non est actus, specialiter abstinentie.

¶ 2 Præterea, Gregor. † dicit in homil. quadragesimæ, quod ieiunium quadragesimale est decima totius anni. Sed dare decimas est actus religionis, non supra * habitum est. Ergo ieiunium est actus religionis, & non abstinentie.

¶ 3 Præterea, Abstinentia est pars temperantie, ut † dictum est. Temperantia autem contra fortitudinem diuiditur: ad quam pertinet molestias sustinere, quod maxime videtur esse in ieiunio. Ergo ieiunium non est actus abstinentie.

SED contra est, quod Isidor. dicit, quod ieiunium est parsimonia victus, abstinentiaque ciborum.

RESPONDEO dicendum, quod eadem est materia habitus, & actus. Vnde omnis actus virtuosus est circa aliquam materiam, ad illam virtutem pertinet, quæ medium in illa materia constituit. Ieiunium autem attenditur in cibus, in quibus medium adhibetur abstinentie. Vnde manifestum est, quod ieiunium est abstinentie actus.

707
4. d. 15. q.
3. a. 1. q.
3. per to.
et q. 5. ad
2. et quo.
3. ar. 12.
ad 1.
* Hoc pri
mò dictū
habet for
maliter
Sed mar
tyr 9. c.
38. secun
dum eius
ord. 10. 2.
¶ gl. or.
in hoc lo
co, & ha
beretur de
conf. d. 5.
s. 25. inc.
ieiuniū
autem.
† Ho. 16.
in euāg.
a me.
* 1. 2. q.
87. a me.
refertur
de conf.
d. 5. r. 16.
† q. 14.
es q. præc.

pri
ph
var
eti
nib
finit
vni
quo
Et se
ad n
que
A
cun
re a
circ
sunt
para
ieiun

A
dant
sub
alioq
dum
pecc
omne
viden
ne, qu
in lib
rima
It, ho
rent. S
S

Ad primum ergo dicendum, quod ieiunium proprie dictum consistit in abstinendo a cibis. Sed metaphorice dictum consistit in abstinendo a quibuslibet vanis, quae maxime sunt peccata. Vel potest dici, quod etiam ieiunium proprie dictum est abstinencia ab omnibus illecebris: quia per quaelibet vitia adiuncta definit esse actus virtuosus, ut dictum est.

Ad secundum dicendum, quod nihil prohibet actum unius virtutis pertinere ad aliam virtutem, secundum quod ad eius finem ordinatur, ut ex supra dictis patet. Et secundum hoc nihil prohibet ieiunium pertinere ad religionem, vel ad castitatem, vel ad quamcumque aliam virtutem.

art. prac.
ad 1.
q. prac. a.
2. ad 2. et
1. 2. q. 18.
a. 7.

Ad tertium dicendum, quod ad fortitudinem secundum quod est specialis virtus, non pertinet perferre quascumque molestias, sed solum illas quae sunt circa pericula mortis. Sufferre autem molestias quae sunt ex defectu delectabilium tactus, pertinet ad temperantiam & ad partes eius: & tales sunt molestiae ieiunij.

ARTIC. III.

Utrum ieiunium sit in praecepto?

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod ieiunium non sit in praecepto. Praecepta enim non dantur de operibus supererogationum, quae cadunt sub consilio. Sed ieiunium est opus supererogationis: alioquin ubique & semper equaliter esset observandum. Ergo ieiunium non cadit sub praecepto.

4 d. 15. q.
3. ar. 1. q.
4. et q. 5.
ad 2. et
a. 2. q. 1.
cap. no li
ceat c. no

¶ 2. Præterea, quicumque transgreditur præceptum, peccat mortaliter. Si ergo ieiunium esset in præcepto, omnes non ieiunantes mortaliter peccarent: per quod videretur magnus laqueus hominibus esse intectus.

oportet et
c. placuit
de consecr.
dist. 3.
c. 17. pa-
rum an.
te me. t. 1

¶ 3. Præterea, * Aug. dicit in lib. de vera religione, quod ab ipsa Dei sapientia homine assumpto a quo in libertatem vocati sumus, pauca sacramenta saluberrima constituta sunt, quae societatem Christiani populi, hoc est sub vno Deo liberæ multitudinis, continent. Sed non minus videtur libertas populi Christiani.

O im-

Sec. 3er, Vol. iij.

*in ep. 119
c. 19. cir.
fi. 10. 2.*

impediri per multitudinē obseruantiarum, quā per multitudinem sacramentorum. Dicit enim * Aug. in lib. ad inquisitiones Ianuarij, quōd quidam ipsam religionem nostram quam manifestissimis & paucissimis celebrationum sacramentis Dei misericordia voluit esse liberam, feruilibus premunt oneribus. Ergo videtur quōd non debuit per ecclesiam ieiunium sub praecepto institui.

*Incipit
hac epif.
Nec opi-
nanti mi-
hi, cir. fi.
80. 1.*

SED contra est, quōd * Hier. ad Lucinium dicit de ieiunijs loquens, Vnaquæque prouincia abundet suo sensu, & praecepta maiorum, leges apostolicas non turet. Ergo ieiunium est in praecepto.

art. prac.

RESPONDEO dicendum, quōd sicut ad seculares principes pertinet, praecepta legalia iuris naturalis determinatiua tradere de his quæ pertinent ad utilitatem communem in temporalibus rebus, ita etiam ad praelatos ecclesiasticos pertinet ea statutis praeceptis, quæ ad utilitatem communem fidelium pertinent in spiritualibus bonis. * Dicitur autem, quōd ieiunium vile est ad deletionem & cohibitionem carnis & ad eleuationem mentis in spiritualia. Vnusquisque autem ex naturali ratione tenetur tantum ieiunij quantum sibi necessarium est ad praedicta. Et ideo ieiunium in communi cadit sub praecepto legis naturae. Sed determinatio temporis & modi ieiunandi secundum convenientiam & utilitatem populi Christiani cadit sub praecepto iuris positiui, quod est à praelato Ecclesiae institutum. Et hoc est ieiunium Ecclesiae aliud verò est naturæ.

Ad primum ergo dicendum, quōd ieiunium secundum se consideratum non nominat aliquid eligibile, sed poenale quiddam. Redditur autem eligibile secundum quod est vile ad finem aliquem. Et ideo absolute consideratum non est de necessitate praecepti indigenti. Et quia multitudo hominum ut plurimum indiget tali remedio, tum quia in multis omnes consentimus, ut dicitur Iac. 3. tum etiam, quia caro concupiscit aduersus spiritum.

aduersus spiritum, vt dicitur ad Gal. 5. conueniens fuit vt Ecclesia aliqua ieiunia statueret ab omnibus communiter obseruanda: non quasi præcepto subijciens id quod simpliciter ad supererogationem pertinet, sed quasi in speciali determinans id quod est necessarium in communi.

Ad secundum dicendum, quod præcepta quæ per modum communis statuti proponuntur, non eodẽ modo obligant omnes, sed secundũ quod requiritur ad finem quem legislator intendit. Cuius auctoritatẽ si aliquis transgrediendo statutum contemnat, vel hoc modo transgrediatur vt impediatur finis quem intendit: peccat mortaliter talis transgressor. Si autẽ ex aliqua rationabili causa quis statutum non seruet, præcipuẽ in casu, in quo etiam si legislator adesset, non decerneret esse seruandum: talis transgressio non constituit peccatum mortale. Et inde est, quod non omnes qui non seruant ieiunia Ecclesiæ, peccant mortaliter.

Ad tertium dicendum, quod Aug. ibi loquitur de his, quæ neque sacrarum scripturarum auctoritatibus continentur, nec in concilijs episcoporum statuta inueniuntur, nec consuetudine vniuersalis Ecclesiæ roborata sunt. Ieiunia verò quæ sunt in præcepto, sunt in concilijs episcoporum statuta, & consuetudine vniuersalis Ecclesiæ roborata. Nec sunt contra libertatem populi fidelis, sed magis sunt vtilia ad impediendum seruicium peccati, quæ repugnat libertati spiritali, de qua dicitur ad Galat. 5. Vos enim fratres in libertatem vocati estis, tantum ne libertatem detis in occasionem carnis.

ARTIC. IV.

Vtrum omnes ad ieiunia Ecclesiæ teneantur?

Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod omnes ad ieiunia Ecclesiæ teneantur. Præcepta enim Ecclesiæ obligant, sicut Dei præcepta: secundũ illud Luc. 10. Qui vos audit, me audit. Sed ad præcepta Dei seruanda omnes tenentur. Ergo similiter omnes tenentur ad seruanda ieiunia quæ sunt ab ecclesia instituta.

O 2 ¶ 2 Præ-

709

in f. ar. 7

ad 3. et 4

d. 15 q. 3.

a. 2. q. 1.

2. 3. et 4.

c. consil.

S. præ-

rea. de ob-

ser. ieiun.

¶ 2 Præterea, Maximè videntur excusari pueri à ieiunio propter ætatem. Sed pueri non excusantur. Dicitur enim 1oel. 2. Sanctificate ieiunium. & postea, Congregate paruulos & sugentes vbera. Ergo multo magis omnes alij ad ieiunia tenentur.

¶ 3 Præterea, Spiritualia sunt corporalibus præferenda, & necessaria non necessarijs. Sed opera corporalia ordinantur ad lucrum temporale; peregrinatio enim etiam ad spiritualia ordinatur, non est necessitatis. Cum ergo ieiunium ordinetur ad spirituales utilitates, & necessitatem habeat ex statuto ecclesiæ, videtur quòd non sint ieiunia ecclesiæ prætermittenda propter peregrinationem, vel propter corporalia opera.

¶ 4 Præterea, Magis est aliquid faciendum ex propria voluntate, quàm ex necessitate: ut patet per Apoll. 2. ad Cor. 9. Sed pauperes solent ex necessitate ieiunare propter defectum alimentorum. Ergo multo magis debent ex propria voluntate ieiunare.

SED contra videtur, quòd nullus iustus tenetur ieiunare. Præcepta enim ecclesiæ non obligant contra doctrinam Christi. Sed Dominus dixit Luc. 5. quòd non possunt filij sponsi ieiunare quamdiu cum ipso est sponsus. Est autem cum omnibus iustis, (spiritualiter) eos inhabitans. Unde Dominus dicit Math. ult. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Ergo iusti ex statuto ecclesiæ non obligantur ad ieiunandum.

1. 2. q. 90
a 2. et q.
98. ar. 2.
¶ 6.

RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra dictum est, statuta communia proponuntur secundum quòd multitudini conueniunt. Et ideo legislator in statuendis attendit id quòd communiter habetur, & in pluribus accidit. Si quid autem ex speciali causa in aliquo inueniatur, quòd obseruantie statuti repugnet, non intendit talem legislator ad statuti obseruantiam obligare: in quo tamen est discretio adhibenda. Nam si causa sit euidentis, per seipsum, licite potest homo statuti obseruantiam præterire, præsertim communitudine interueniente, vel si non posset de facili recu-

ius ad superiorem haberi. Si verò causa sit dubia, debet aliquis ad superiorem recurrere, qui habet potestatem in talibus dispensandi. Et hoc est obseruandum in ieiunijs ab Ecclesia institutis, ad quæ omnes communiter obligantur, nisi in eis fuerit aliquod speciale impedimentum.

Ad primum ergo dicendum, quòd præcepta Dei sunt præcepta iuris naturalis, quæ secundum se sunt de necessitate salutis. Sed statuta Ecclesiæ sunt de his quæ non per se sunt de necessitate salutis, sed solum ex institutione Ecclesiæ. Et ideo possunt esse aliqua impedimenta, propter quæ aliqui ad obseruanda ieiunia huiusmodi non tenentur.

Ad secundum dicendum, quòd in pueris maximè est euidentis causa non ieiunandi: tum propter debilitatem naturæ, ex qua prouenit quod indigent frequenti cibo, & non multo simul assumpto: tum etiam quia indigent multo nutrimento propter necessitatem augmenti, quod fit de residuo alimenti. Et ideo quamdiu sunt in statu augmenti, quod est (vt in pluribus) vsque ad finem tertij septennij, non tenentur ad Ecclesiastica ieiunia obseruanda. Conueniens tamen est, vt etiã in hoc tempore se ad ieiunandum exerceant plus vel minus, secundum modum suæ ætatis. Quandoque tamè magna tribulatione imminente, in signum pœnitentiæ arctioris etiam pueris ieiunia indicuntur: sicut etiam de iumentis legitur Ionæ 1. Homines & iumenta non gustent quicquam nec aquam bibant.

Ad tertium dicendum, quòd circa peregrinos & operarios distinguendum videtur: quia si peregrinatio & operis labor commodè differri possit, aut diminui absque detrimento corporalis salutis & exterioris status, qui requiritur ad conseruationem corporalis vel spiritualis vitæ, non sunt propter hoc Ecclesiæ ieiunia præmittenda. Si autem immineat necessitas statim peregrinandi, & magnas dietas faciendi, vel etiam multum laborandi, vel propter conseruationem vitæ corporalis, vel propter aliquid necessarium ad vitam spi-

ritualem, & simul cum hoc non possint Ecclesiæ ieiunia obseruari, non obligatur homo ad ieiunandū: quia non videtur fuisse intentio Ecclesiæ statuēris, ieiunia, vt per hoc impediret alias pias & magis necessarias causas. Videtur tamen in talibus recurrendum esse ad superioris dispensationem, nisi forte vbi est ita consuetum: quia ex hoc ipso quod prælati dissimulant, videntur annuere.

Ad quartum dicendum, quod pauperes qui possunt sufficienter habere quod eis sufficiat ad vnā commestionem, non excusantur propter paupertatem a ieiunijs Ecclesiæ, a quibus tamen excusari videntur illi, qui frustatim eleemosynas mendicant, qui non possunt simul habere quod eis ad victum sufficiat.

Ad quintum dicendum, quod illud verbū Domini tripliciter potest exponi. Vno modo secundū Chryso-
ho. 11. in
Matth. a
me. illius
10. 2.
 qui dicit, quod discipuli qui filij spōsi dicuntur, adhuc imbecillus dispositi erant: vnde vestimēto veteri comparantur. Et ideo in præsentia corporali Christi erant magis fouendi in quadam dulcedine, quàm in austeritate ieiunij exercendi. Et secundum hoc magis conuenit, vt cum imperfectis & nouitijs in ieiunijs dispense-
*ps 130.
gl. ord.
Mat. 9
super il-
lud Nemo
inuitit
eam pan-
ni, id in-
uit 1. 9.
* 1. 2. de
consensu
Eu. c. 27.
nō remo-
tè a fi. 4
 setur, quàm cum antiquioribus & perfectis, vt patet in * gloss. super illud Psal. 130. Sicut ab lactatus est super matre sua. Alio modo potest dici secundū Hieronimum, quod Dominus ibi loquitur de ieiunio veterum obseruantiarum. Vnde per hoc significat Dominus quod Apostoli non erant in veteribus obseruantijs detinendi, quos oportebat gratiæ nouitate perfundi. Tercio modo, secundum * Aug. qui distinguit duplex ieiunium, quorum vnum pertinet ad humilitatem tribulationis. Et hoc modo non cōpetit viris perfectis, qui dicuntur filij sponsi. Vnde vbi Luc. dicit, Non possunt filij sponsi ieiunare, dicit Matt. Non possunt filij sponsi lugere. Aliud autem est, quod pertinet ad gaudium mentis in spiritualia suspen-
 sedis.

AR.

*Vtrum conuenienter determinentur tempora ieiunij
Ecclesia?*

AD quintum sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter determinentur tempora ieiunij Ecclesiastici. Christus enim legitur Matt. 4. statim post baptismum ieiunium inchoasse. Sed nos Christum imitari debemus, secundum illud 1. ad Cor. 4. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi. Ergo & nos debemus ieiunium peragere statim post Epiphaniam, in qua baptismus Christi celebratur. 710
q. d. 15. q.
3. a. 3. q. 1
c. quadragesima.
de cōf. d.
5. c. statui
mus. et c.
de ieiun.
76 d. c. 1.
2. et 3. ex
stra de ob
ser. iiii.

¶ 2 Præterea, Cæremonialia veteris legis non licet in noua lege obseruare. Sed ieiunia in quibusdam determinatis mensibus pertinent ad solennitates veteris legis. Dicitur enim Zach. 8. Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi erit domui Iudæ in gaudium & lætitiā, & in solennitates præclaras. Ergo ieiunia specialium mensium, quæ dicuntur quatuor temporum, in Ecclesia inconuenienter obseruantur.

¶ 3 Præterea, Secundum * Aug. in lib. de consensu Euang. Sicut est ieiunium afflictionis, ita est ieiunium exultationis. Sed maximè exultatio spiritualis imminet fidelibus ex Christi resurrectione. Ergo in tempore quinquagesimæ, quod Ecclesia solennizat propter Dominicam resurrectionem, & in diebus Dominicalibus, in quibus memoria resurrectionis agitur, debent aliqua ieiunia indici. l. 2. c. 27.
nō remō
tē a f. 4

SED contra est communis Ecclesiæ cōsuetudo.

RESPONDEO dicendum, quod sicut * supra dictum est, ieiunium ad duo ordinatur, scilicet ad deletionem culpæ, & ad eleuationem mentis in superna. Et ideo illis temporibus specialiter fuerunt ieiunia indicenda, in quibus oportebat homines a peccato purgari, & mentem fidelium eleuari in Deum per deuotionem. Quæ quidem præcipuè imminet ante paschalem solennitatem, in qua & culpæ per baptismum relaxantur, qui solenniter in vigilia Paschæ a. 1. c. 3.

Q 4 cele-

celebratur, quando recolitur dominica sepultura, quia per baptismum cōsepelitur Christo in mortem, ut dicitur ad Rom 6. In festo etiam Paschæ oportet maxime mentem hominis per deuotionem eleuari ad æternitatis gloriam, quam Christus resurgendo inchoauit. Et ideo immediatè ante solemnitatem Paschalem Ecclesia statuit esse ieiunandum. Et eadem ratione in vigilijs præcipuarum festiuitatum, in quibus præparari nos oportet ad festa futura deuotè celebranda. Similiter etiam consuetudo Ecclesiastica habet, ut singulis quartis anni sacri ordines conferantur: ad quorum susceptionem oportet per ieiunium præparari, & eos qui ordinant, & illos qui ordinandi sunt, & etiam totum populum, pro cuius utilitate ordinantur. Vnde & legitur Luc. 6. quòd Dominus ante discipulorum electionem exiuit in montem orare. Quod etiam ponens * Ambros dicit, Quid te facere conuenit cum vis aliquod officium pietatis adoriri, quando Christus missurus Apostolos, prius orauit? Ratio autem multiplici, quantum ad quadragelimale ieiunium, est triplex secundum * Gregor. Primo quidem, quia uetus decalogi per libros quatuor sancti Euangelij impletur. Denarius autem quater ductus, in quadragenarium surgit. Vel quia in hoc mortali corpore ex quatuor elementis subsistimus, per cuius voluptates præcepta dominicis contrahimus, quæ per decalogum sunt accepta. Vnde dignum est, ut eandem carnem quater decies affligamus. Vel quia ita offerre contendimus Deo decimas dierum. Dum enim per trecentos sexaginta quinque dies annus ducitur, nos autem per triginta & sex dies affligimur, qui sunt ieiunium in sex septimanis quadragesima, quasi anni decimas Deo damus. Secundum * Augustinum, autem additur quarta ratio. Nam creator est Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus: creatura uero inuisibili debetur ternarius numerus. Diligenter enim iubemur Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente. Creaturae uero uisibili debetur quatuor-

a. 15. in
Matth. 9

l. 5. §. 1. a.
in sit. de
ora. Iesu
in mense
cir. med.
no. 5.
ho. 16. in
euang. a
med.

l. 2. de do.
Chri. 1. 16
a me. 1. 3.

quaternarius propter calidum & frigidum, humidum & siccum. Sic ergo per denarium significantur omnes res. Qui si ducatur per quaternarium, qui competit corpori, per quod administratio geritur, quadragesimum numerum conficit. Singula verò ieiunia quatuor temporum tribus diebus continentur, propter numerum mensium, qui competit cuilibet tempori: vel propter numerum sacrorum ordinum, qui in his temporibus conferuntur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Christus baptismo non indiguit propter seipsum, sed ut nobis baptismum commendaret. Et ideò sibi non comperebat, ut ante baptismum suum ieiunaret, sed post baptismum, ut nos inuitaret ad ieiunandum ante nostrum baptismum.

Ad secundum dicendum, quòd Ecclesia non seruat ieiunia quatuor temporum, nec omninò eisdem temporibus, quibus Iudæi, nec etiam propter causas easdem. Illi enim ieiunabant in Iulio, qui est quartus mensis ab Aprili, quem primum habent: quia tunc Moyses descendens de monte Sinai, tabulas legis confregit: & iuxta Ierem. muri primum rupti sunt ciuitatis. In quinto autè mense, qui apud nos vocatur Augustus, cum propter exploratores seditio esset orta in populo, iussi sunt in montem non ascendere. Et in hoc mense à Nabuchodonosor, & post à Tito templum Hierosolymis est incensum. In 7. verò, qui appellatur October, Godolias occisus est, & reliquæ populi dissipatæ. In decimo verò mense, qui apud nos Ianuarius dicitur, populus cum Ezechiele in captiuitate positus audiuit templum esse subuersum.

Ad tertium dicendum, quòd ieiunium exultationis ex instinctu Spiritus sancti procedit, qui est spiritus libertatis: & ideò hoc ieiunium sub præcepto cadere non debet. Ieiunia ergo quæ præcepto Ecclesiæ instituantur, sunt magis ieiunia afflictionis, quæ non conueniunt in diebus lætitiæ. Propter quod non est ieiunium ab Ecclesia institutum in toto Paschali tempore.

ep. 86 pa
rū a pri.
to. 2.

refertur
d 76 ca.
utinam.

711
4 d 8 q.
1. a. 4. q.
2. ad 2.
q. d. 15.
q. 2. a. 4.
q. 1. per
tot. et q.
2. cor.
* a 2. et
2. huius
quasi.

pore, nec etiam in diebus dominicis, in quibus si quis ieiunaret cōtra consuetudinem populi Christiani, quæ, vt * August. dicit, est pro lege habenda: vel etiam ex aliquo errore (sicut Manichæi ieiunant, quasi necessarium tale ieiunium arbitantes) non esset à peccato immunis: quamuis ipsum ieiunium secundum se consideratum omni tempore sit laudabile: secundum quod * Hier. dicit ad Lucinium, Utinam omni tempore ieiunare possemus.

ARTIC. VI.

Verum requiratur ad ieiunium, quòd homo tantum semel comedat?

AD sextum sic proceditur. Videtur, quòd non requiratur ad ieiunium, quòd homo tantum semel comedat. Ieiunium enim, vt * dictum est, est actus virtutis abstinentiæ: quæ quidem non minus obseruatur debitam quantitatem cibi, quàm comestionis numerum. Non autem taxatur ieiunantibus quantitas cibi. Ergo nec numerus comestionis taxari debet.

¶ 2 Præterea, Sicut homo nutritur cibo, ita & potu. Vnde & potus ieiunium soluit. Propter quod non possumus post potum eucharistiam accipere. Sed non est prohibitum quin pluries bibamus diuersis horis diei. Ergo etiam non debet esse prohibitum ieiunantibus quin pluries comedant.

¶ 3 Præterea, Elecruaria, quidam cibi sunt: quæ tamē à multis in diebus ieiunij post comestionē sumuntur. Ergo vnitas comestionis nō est de ratione ieiunij.

SED contra est communis consuetudo populi Christiani.

RESPONDEO dicendum, quòd ieiunium ab Ecclesia instituitur ad concupiscentiam refrænandam: ita tamen quòd natura saluetur. Ad hoc autem sufficere videtur vnica comestio, per quam homo potest & natura satisfacere: & tamen concupiscentiæ aliquid detrahatur, diminuendo comestionum vices. Et idē Ecclesia moderatione statutum est, vt semel in die à ieiunantibus comedatur.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod quantitas cibi non potuit eadem omnibus taxari, propter diuersas corporum complexiones: ex quibus contingit, quod vnus maiori, alter minori cibo indiget. Sed, vt plurimum, omnes possunt naturam satisfacere per vnicam comestionem.

Ad secundum dicendum, quod duplex est ieiunium. Vnum quidem naturam, quod requiritur ad eucharistiam sumptionem. Et hoc soluitur per quemlibet potum, etiam aquam, post quem etiam non licet eucharistiam sumere. Est autem aliud ieiunium Ecclesiam, quod dicitur ieiunium ieiunantis. Et illud non soluitur nisi per ea, quae Ecclesia interdiceret intendit instituendo ieiunium. Non autem intendit Ecclesia interdiceret abstinentiam potus, qui magis sumitur ad alterationem corporis, & digestionem ciborum assumptorum, quam ad nutritionem, licet aliquo modo nutriat. Et ideo licet pluries ieiunantibus bibere. Si autem quis immoderate potu utatur, potest peccare, & meritum ieiunij perdere: sicut etiam si immoderate cibum in vna comestione assumat.

Ad tertium dicendum, quod electuaria etiam si aliquo modo nutriant, non tamen principaliter assumuntur ad nutrimentum, sed ad digestionem ciborum. Vnde non soluunt ieiunium: sicut nec aliarum medicinarum assumptio, nisi forte aliquis in fraudem electuaria in magna quantitate assumat per modum cibi.

ARTIC. VII.

Utrum hora nona conuenienter taxetur ad comedendum his qui ieiunant?

AD septimum sic proceditur. Videtur, quod hora nona non conuenienter taxetur ad comedendum his qui ieiunant. Status enim noui testamenti est perfectior, quam status veteris testamenti. Sed in veteri testamento ieiunabant vsque ad vesperam. Dicitur enim Leuitici 23, Sabbatum est, affligetis animas vestras. Et postea sequitur, A vespere vsque ad vespe-

712

4 d. 15. q.

3. ar. 3.

q. 31

vesperam celebrabitis sabbatha vestra. Ergo multo magis in nouo testamento ieiunium debet indicique ad vesperam.

¶ 2 Præterea, Ieiunium ab Ecclesia institutum omnibus imponitur. Sed non omnes possunt determinate cognoscere horam nonam. Ergo videtur, quod taxatio horæ nonæ non debeat cadere sub statuto ieiunij.

*ar. prac.
arg. 1.*

¶ 3 Præterea, Ieiunium est actus virtutis abstinentiæ, ut supra dictum est. Sed virtus moralis non eodem modo accipit medium quo ad omnes: quia quod est multum vni, est parum alteri, ut dicitur secundo * Ethicorum. Ergo non debet ieiunantibus taxari hora nona.

*habetur
de cõs d 1
s. solent.*

SED contra est, quod concilium Calcedonense dicit *, In quadragesima nullatenus credendi sunt ieiunare, qui ante manducauerint, quam vesperarum celebretur officium, quod quadragesimali tempore post nonam dicitur. Ergo vsque ad nonam est ieiunandum.

a. 1 3. 3o

RESPONDEO dicendum, quod sicut est ieiunium ordinatur ad deletionem & inhibitionem culpæ. Vnde oportet quod aliquid addat supra communem consuetudinem: ita tamen quod per hoc non multum natura grauetur. Est autem debita & communis consuetudo comedendi hominibus circa horam sextam: tum quia iam videtur esse completa digestio nocturno tempore, naturali calore interius reuocata propter frigus noctis circumstantis; & diffusio humoris per membra, cooperante ad hoc calore diei vsque ad summum solis ascensum. Tum etiam quia tunc precipue natura corporis humani indiget iuari conuulsione exterioris aeris calorem, ne humores interiorum riantur. Et ideo vt ieiunans aliquam afflictionem sentiat pro culpæ satisfactione, conueniens hora comedendi taxatur ieiunantibus circa horam nonam. Conuenit etiam ista hora mysterio passionis Christi, quæ completa fuit hora nona, quando inclinato capite

re tradidit spiritum . Ieiunantes enim dum suam carnem affligunt, passioni Christi conformantur: secundum illud ad Gal. 5. Qui autem Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs.

Ad primum ergo dicendum, quod status veteris testamenti comparatur nocti; status verò noui testamenti, diei: secundum illud ad Romanos 13. Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Et ideò in veteri testamento ieiunabant vsque ad noctem, non autem in nouo testamento.

Ad secundum dicendum, quod ad ieiunium requiritur hora determinata, non secundum subtilem examinationem, sed secundum grossam æstimationem. Sufficit enim quod sit circa horam nonam. Et hoc de facili quilibet cognoscere potest.

Ad tertium dicendum, quod modicum augmentum, vel etiam modicus defectus non multum potest nocere. Non est autem magnum temporis spatium, quod est ab hora sexta, in qua communiter homines comedere consueuerunt, vsque ad horam nonam, quæ ieiunantibus determinatur. Et ideò talis taxatio temporis non multum potest alicui nocere, cuiuscumque conditionis existat: vel si forte propter infirmitatem, vel ætatem, aut aliquid huiusmodi, hoc eis in magnum grauamen cederet, esset cum eis in ieiunio dispensandum, vel vt aliquantulum præuenirent horam.

ARTIC. VIII.

Vtrum conuenienter ieiunantibus interdicitur abstinentia a carnibus, & ouis, & lacticijs?

Ad octauum sic proceditur. Viderur, quod inconuenienter ieiunantibus interdicitur abstinentia a carnibus, & ouis, & lacticijs*. Dicitur enim supra, quod ieiunium est institutum ad concupiscentias carnis refrænandas. Sed magis concupiscentiam prouocat potus vini, quam esus carniū. secundum illud Prover. 20. Luxuriosa res est vinum. Et ad Ephesios 5. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Cum ergo

713
4. d. 15. q.
3. ar. 4. q.
2.
* a. 6. h. u.
in quas.

ergo non interdicatur ieiunantibus potus vini, videtur quod non debeat interdici esus carniū.

1. 2. q. 30
art. 1.

¶ 2 Præterea, Aliqui pisces ita delectabiliter comeduntur, sicut quædam animalium carnes. Sed concupiscentia est appetitus delectabilis, ut supra habitum est. Ergo in ieiunio, quod est institutum ad concupiscentiam refrænantandam, sicut non interdicitur esus piscium: ita non debet interdici esus carniū.

¶ 3 Præterea, In quibusdam ieiuniorum diebus aliqui ovis, & calesco vtuntur. Ergo pari ratione in ieiunio quadragesimali talibus homo uti potest.

SED contra est, communis fidelium consuetudo.

art. 6. hu-
sus quas.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est, ieiunium ab Ecclesia est institutum ad refræmendas concupiscentias carnis, quæ quidem sunt delectabilia secundum tactum, quæ consistunt in cibis & venereis. Et ideo illos cibos Ecclesia ieiunantibus interdixit, qui & in comedendo maxime habent delectationem, & iterum maxime homines ad venerea prouocant. Huiusmodi autem sunt carnes animalium in terra quiescentium & respirantium, & quæ ex eis procedunt: sicut lacticinia ex gressibus, & oua ex aubus. Quia enim huiusmodi magis conformantur humano corpori, plus delectant, & magis conferunt ad humani corporis nutrimentum. Et sic ex eorum comestione plus superfluit, ut vertitur in materiam seminis, cuius multiplicatio est maximum incitamentum luxuriæ. Et ideo ab his præcipue ieiunantibus, Ecclesia statuit esse abstinendum.

† al. nat-
sectium.

Ad primum ergo dicendum, quod ad adumptionem rationis tria concurrunt, scilicet calor, spiritus & humor. Ad calorem quidem maxime cooperatur vinum, & alia calefacientia corpus. Ad spiritum autem videntur cooperari inflatiua. Sed ad humorem maxime cooperatur esus carniū, ex quibus maximum de alimento generatur. Alteratio autem caloris & humoris

& multiplicatio spirituum cito transit: sed substantia humoris diu manet. Et ideo magis interdicitur ieiunantibus esus carniū, quā vini vel leguminū, quæ sunt inflatiua.

Ad secundum dicendum, quod Ecclesia ieiunium instituens intendit ad id quod communius accidit. Esus autem carniū est magis delectabilis communiter, quā esus pisciū: quamuis in quibusdam aliter se habeat. Et ideo Ecclesia magis ieiunantibus prohibuit esum carniū, quā esum pisciū.

Ad tertium dicendum, quod oua & lacticia ieiunantibus interdiciuntur in quantum sunt ex animalibus exorta carnes habentibus. Vnde principalius interdiciuntur carnes, quā oua, vel lacticia. Similiter etiam inter alia ieiunia solemnius est quadragesimale ieiunium: tum quia obseruatur ad imitationem Christi, tum etiam quia per ipsum disponimur ad redemptionis nostræ mysteria deuotè celebranda: & ideo in quolibet ieiunio interdicitur esus carniū. In ieiunio autem quadragesimali interdiciuntur vniuersaliter etiam oua & lacticia. Circa quorum abstinentiam in alijs ieiunijs diuersæ consuetudines existunt apud diuersos, quas quisque obseruare debet secundum morem eorum, inter quos conuersatur. Vnde Hieron. * dicit de ieiunijs loquens, Vnaquæque provincia abundet in suo sensu, & præcepta maiorum leges Apostolicas arbitretur.

*in ep. ad
Luci. qua
inci. Nec
opinanti
miki, ir.
fin. fo. 1.*

QVÆST. CXLVIII.

De gula, in sex articulos diuisa.

Deinde considerandum est de gula.

¶ Et circa hoc quærentur sex.

- ¶ Primo, vtrum gula sit peccatum?
- ¶ Secundo, vtrum sit peccatum mortale?
- ¶ Tertio, vtrum sit maximum peccatorum?
- ¶ Quarto, de speciebus eius.
- ¶ Quinto, vtrum sit vitium capitale?
- ¶ Sexto, de filiabus eius.